

140 LÄKARES
HEMSTÄLLAN TILL
KONUNGEN

I distribution

AB Skoglunds Bokförlag, Stockholm

Följande skrivelse, som tillkommit under samarbete mellan ett flertal läkare, alltifrån september 1963, inlämnades till Kungl. Ecklesiastikdepartementet den 31 januari 1964, undertecknad av 140 läkare.

Stockholm den 6 februari 1964

Börje Blumenthal *Sigurd Elvin*

Hans Ludvig Kottmeier

Herbert Nyman *Fred Richter*

Till

KONUNGEN

Under 1930-talet registrerades i medeltal 689 fall av gonorrhé årligen hos kvinnor i åldersgruppen 15—19 år i vårt land. 1962 var motsvarande siffra 4.183. På 1930-talet svarade denna åldersgrupp för 20 % av all gonorrhé hos kvinnor mot 52 % 1962. Motsvarande förskjutning för pojkar är från 9,5 % till 25 %.

Den ökade sexuella löslighet bland ungdomen, som ovanstående siffror avspeglar har även haft till följd, att mödrarna un-

der 20 år utgör en ökande del av landets mödrar. Under åren 1955—61 har enligt den officiella statistiken deras andel av 100.000 barnaföderskor stigit från 7.562 till 9.838, så att numera var tionde barnaföderska är under 20 år.

Antalet födslar (på anstalt) av ogifta mödrar yngre än 20 år har ökat mellan 1955—61 från 3.372 till 5.082 medan motsvarande siffror för gifta visar en betydligt mindre ökning, från 4.190 till 4.756. (Siffrorna äro beräknade på 100.000 kvinnor i denna ålder, vilket innebär att de äro direkt jämförbara.)

Ur medicinsk och samhällshygienisk synpunkt är läget alarmerande. Den tilltagande promiskuitet som ovanstående fakta illustrera är ett av många tecken på en fortskridande moralisk och andlig nedgång. Ökade insatser av medicinsk, ekonomisk och social natur äro nödvändiga. Men utan samtidig förnyelse av idealbildningen torde varje åtgärd visa sig otillräcklig eller till och med kunna leda till en effekt motsatt den avsedda. Det nuva-

rande ohållbara tillståndet har uppstått under en period av mer omfattande sexuell upplysning inom och utom skolan än vad tidigare någonsin förekommit. Detta visar att upplysning i och för sig utan samtidig förpliktande idealbildning icke löser problemen.

Verkningarna av utbredd löslighet är förödande enligt dokumenterad medicinsk och sociologisk erfarenhet. Det är därför ett grundläggande samhällsintresse att sedlig ordning allmänt accepteras och tillämpas och att tendenser till översexualisering stävjas.

Att uppnå detta är framför allt en fråga om karaktärsfostran. Skolan kommer därvid i förgrunden. Vid sidan av att meddela kunskaper och uppöva färdigheter har den enligt den nya skollagens första paragraf till syfte att »främja elevernas utveckling till harmoniska människor och till dugliga och ansvarskännande samhällsmedlemmar». Till det man sålunda vill nå hör att kunna och vilja tygla sin driftsmässiga natur, att ha en klar

uppfattning av vad som är rätt och orätt och att äga tillräcklig inre fasthet för att i konkreta situationer stå för vad som är rätt. Mänsklig gemenskap förutsätter för sin välfärd och för sitt bestånd vissa fundamentala grundsatser, som är uttryckta i det som tio Guds bud lär om samlevnaden. Det är uteslutet att dessa grundsatsers giltighet skulle dragas i tvivelsmål, därför att människor icke efterföljer dem. Kravet på respekt för andras egendom kan till exempel ej uppges därför att det kan påvisas att antalet stölder stigit över en viss nivå. Lika litet kan kravet på sannfärdighet och uppriktighet sättas ifråga därför att vid en viss period lögn och oärlighet florerar, eller kan vad som är riktigt på sexuallivets område rättas efter graden av rådande lösaktighet.

Den ödesdigra förvirringen i tänkesätt och livsföring på det sexuella området sammanhänger med upplösningen av personlig och samhällelig disciplin över huvud taget. I en artikel år 1956 om »brottsorsaker» pekade rättspsykiatern, profes-

sor Olof Kinberg på den hastigt pågående förändringen särskilt av ungdomens situation såsom en brottsfrämjande faktor. Han skriver: »Att området för vad som 'går an' betydligt utvidgats under den senaste perioden är uppenbart. Särskilt har ungdomens rörelsefrihet ökats. Skolans möjligheter att upprätthålla beteenderegler är avgjort minskade. Det uppväxande släktets anknytning till familjen har uppluckrats, och därmed har de ungas respekt för de normer som omfattas av föräldrar och andra tillhörande den äldre generationen starkt kringkurits.» Tillsammans med andra faktorer har detta, säger han, »åstadkommit en större okänslighet för beteenderegler som förut varit allmänt gillade». (Svenska Dagbladet 15 februari 1956.)

Sedan 1956 har, i stort sett, denna utveckling fortsatt i allt snabbare takt. Med frihet menar man alltför ofta att envar må göra vad han behagar, blott han icke kommer i öppen konflikt med samhällets ordning. Aktningen för andras rätt och

person och ansvaret för samhällets egendom och allmänt väl få vika för en otyglad och tanklös själviskhets krav. Detta är en väsentlig del av bakgrunden till den starkt stegrade brottsligheten i allt yngre åldrar och den därmed växande otryggheten till liv och egendom. Vad som kan göras genom sociala och laga åtgärder för att hejda denna utveckling bör göras. Men återigen träda de karaktärsfostrande åtgärderna och därmed skolan i förgrunden. Det finns tecken på att skolans disciplin-svårigheter särskilt i vissa tätorter tenderar att växa den över huvudet. Skolans och därmed samhällets auktoritet måste ovillkorligen hävdas, detta såväl för samhällets som framför allt för ungdomens skull. Skolan måste äga möjlighet att effektivt stävja disciplinupplösande tendenser. — Men ingen auktoritet kan i längden upprätthållas och *är* i grunden auktoritet, som icke hävdar sig som en *moralisk* auktoritet, dvs. *vet vad som är rätt och står därför*. Det är ungdomens behov och rättighet att därvidlag få klar

vägledning med otvetydiga besked och skolans och samhällets skyldighet att ge dem. Den objektivitet, saklighet, som skall präglå skolans undervisning även i livsåskådningsfrågor får självfallet icke innebära att barn och unga lämnas i oviss-
het om förpliktande elementära sedliga bud. Annars sviker samhället den unga generationen, berövar sig själv sin auktoritet och undergräver sin framtid.

Den nioåriga grundskolans införande, med de för denna utfärdade riktlinjerna, föreskrifterna och anvisningarna, innebär i och för sig icke den kraftiga förstärkning av skolans karaktärsfostrande verksamhet, som det allvarliga läget kräver. Det finnes därtill i skolförfattningarna en viss förvirrande oklarhet som måste undanröjas. Det heter i anvisningarna med rätta att »Kristendomen är en väsentlig del av grundvalen för de religiösa, etiska och sociala värderingar, som vår kultur, vårt samhälle och vår samlevnad bygger på». Det säges också att »undervisningen

i kristendomskunskap skall liksom undervisningen i andra ämnen också ha *fostrande* inverkan på individen. Genom det stoff som behandlas aktualiseras frågor, som rör elevernas egen livsinställning. Normer och livsideal, som är av betydelse för deras personliga utveckling och som fostrar till sanningssökande och livsallvar kan härigenom förmedlas.» Det säges vidare att »kristendomsundervisningen måste bedrivas så, att den *icke kränker den enskildes rätt till tanke- och trosfrihet*. Därför skall den vara objektiv i den meningen, att den meddelar sakliga kunskaper om olika trosåskådningars innebörd och innehåll utan att auktoritativt söka påverka eleverna att omfatta viss åskådning.» Vidare säges att undervisningen »bör grundlägga förståelse och respekt för oliktankande», och att läraren »bör sorgfälligt undvika allt som kan verka som sårande angrepp på andras åskådning». (Läroplan för grundskolan, Kungl. Skolöverstyrelsens skriftserie 60, s. 221.)

Allt detta är riktigt. Det har emellertid visat sig att kravet på objektivitet av somliga tolkas på ett sätt som undergräver eller misstänkliggör »de religiösa, etiska och sociala värderingar, som vår kultur, vårt samhälle och vår samlevnad bygger på», och som kristendomen är en grundval för. Det måste göras klart att en sådan tolkning är utesluten. Att »auktoritativt söka påverka eleverna att omfatta en viss åskådning» är förkastligt, om därmed menas att man söker *påtvunga* dem den. Men självfallet skall kristendomsundervisningen, liksom all undervisning, samtidigt som den är strängt saklig, meddelas på ett så personligt och inspirerande sätt, som lärarens förmåga medgiver, så att kristendomens historiska, religiösa och etiska innehåll blir levande. Blott så kan denna undervisning låta de värderingar som läroplanen talar om klart framstå i sin fulla innebörd och kan den, såsom läroplanen förutsätter, förmedla betydelsefulla »normer och livsideal» (s. 221).

Det bör i detta sammanhang påpekas att samlevnadsnormerna, som i kristendomen få den högsta auktoritet såsom grundade i Guds vilja, i själva verket på samma gång äro livets egna krav och därför kunna och böra, såsom läroplanen framhåller, »framställas så, att eleverna icke uppfatta dem som godtyckligt givna utan ser dem växa fram ur samlevnadens villkor» (s. 221).

Om objektivitetskravet alltså icke får tolkas så, att det förhindrar en positivt inspirerande undervisning, får det självklart icke heller förstås så, att det förhindrar skolan att ställa sin och samhällets auktoritet bakom de värderingar som samhället vilar på. Samhället och dess skola kunna och få icke stå neutrala i spörsmål av avgörande betydelse för nationens hälsa och framtid. Också säges det i Läroplan för grundskolan att skolan »genom sin etiska fostran» skall ge eleven »en god uppfattning om de moraliska normer, som måste gälla i sammanlevnaden mellan människor och som bär upp

rättsordningen i ett demokratiskt samhälle» (s. 16). Det heter vidare: »Att väcka respekt för sanning och rätt, för människans egenvärde, för människolivets okränkbarhet och därmed för rätten till personlig integritet är en huvuduppgift också för den sociala fostran, som skolans verksamhet skall omfatta» (s. 18). — Skolan varken kan eller skall auktoritativt *påtvunga* eleverna dessa normer och värderingar. Men skolan skall med all sin auktoritet i varje sammanhang med ord och handlande *bävida* dem såsom riktiga, nödvändiga och normativa.

Med fostran till demokrati, som skolförfattningarna lägger stor vikt vid, har kristendomskunskapen ett särskilt sammanhang. Demokratiens hörnsten, dess grundbetingelse, är respekten för människovärdet. Idén om ett obetingat människovärde kan emellertid icke rationellt motiveras. Uppenbarligen har många människor — svårt sinnesslöa, obotligt sinnessjuka, grova återfallsförbrytare m. fl. — icke något positivt värde för samhäl-

let, många av dem icke heller för någon enskild medmänniska. Idén om det obetingade människovärdet som i sig inbegriper livets okränkbarhet, bottnar i *tro*: tron på Guds kärlek till och mening med varje människoliv, även det eländigaste. Utan denna tro råkar respekten för människovärdet och därmed demokratien i fara och kunna i längden icke försvaras. »La démocratie sera chrétienne ou elle ne sera pas. Une démocratie anticrétienne sera une caricature qui sombrera dans la tyrannie ou dans l'anarchie» (Robert Schuman, Pour l'Europe, s. 70).

Det kan icke dragas någon bestämd gräns mellan skolans och hemmets roll i de ungas karaktärsfostran. Ansvaret är gemensamt. Lika litet som hemmet kan frånsäga sig ansvaret för sina barns uppförande utanför hemmets dörr, kan skolan, som under en nioårsperiod under större delen av året tager i anspråk huvudparten av elevernas tid och arbete, frånsäga sig ansvaret för deras beteende utanför skolområdet. Den stundom framförda

tanken att skolan intet har att göra med elevernas privatliv innebär ett underminerande av fostran över huvud och ett svek emot hemmen och de unga.

Vad angår den särskilda vägledning som skolan skall giva ungdomen på sexuallivets område, bör först märkas att denna försvåras genom att i den allmänna debatten ständigt upprepas påståenden och yrkanden, som äro direkt nedbrytande och helt sakna vetenskaplig grund.

Sålunda påstås att avhållsamhet skulle vara en påfrestning för den psykiska hälsan och till exempel befrämja neuroser. Varje läkare med erfarenhet vet att neuroser i stor utsträckning tvärt om uppstå genom inre och yttre konflikter i samband med utomäktenskapliga förbindelser. Det har aldrig påvisats att avhållsamhet i och för sig skulle vara hälsovådlig.

I den vulgära sexpropagandan jämföres ibland sexualdriften med näringsdriften, varvid talas om »sexuell undernäring» och dylikt. Ett minimum av eftertanke

säger, att sexualdriften icke är någon näringsdrift, varför det är huvudlöst att där tala om undernäring.

Vidare yrkar man på »fri kärlek»; man påstår att det sexuella beteendet »är vars och ens ensak»; de medicinska och sociala problem som möjligen uppstå tänker man sig kunna helt bemästra med bättre prevention och sexualteknik. Man förbiser härvid att *verklig kärlek* är vida mer än sexuell gemenskap, att den nämligen innebär ett hela personlighetens engagemang och ansvarstagande, som illa stämmer med den »frihet» man talar om och önskar. Den visar sin ömhet bland annat därigenom att den aktar den andra partens personlighet alltför högt för att begära ett sexuell förhållande utan att kunna bereda den livsgemenskap och den trygghet, som ett lagligen ingånget äktenskap kan giva.

Kaotiska förhållanden mellan könen hota samhällets vitalitet och hälsa och äro därför ingalunda individernas ensak. Sociologiska och historiska undersökningar

ha visat att det finnes ett tydligt samband mellan, å ena sidan, kulturernas uppgång och förfall, och å den andra, fasthet och löslighet i det sexuella förhållningssättet.

Oansvarig propaganda av här berörda slag har fått till följd att för mängder av ungdom begreppet kärlek reducerats till sex. Denna utarmning av ett mänskligt centralvärde är förödande, dels därför att synen på människan, framför allt kvinnan, på äktenskapet och på hemmet förtränges och drages ned, dels därför att sådana värden som självbehärskning, offervilja, ansvarskänsla, idealitet och personlig gemenskap skjutits åt sidan eller karikerats till sin innebörd.

Vi instämna i den uppfattning som den norske psykiatern professor Ragnar Vogt uttryckt i följande rader: »Den sexuella abstinensen är naturlig i yngre år, till dess personligheten nått fasthet och mognad . . . man kan lätt anpassa sig till eller underordna sig verkligt fullvärdiga dominanter, när man är klart medveten om deras betydelse . . . Vad man framför

allt bör undvika är tidiga sexuella vanor, innan personligheten stadgats till fullt ansvarsmedvetande. Sexuell njutningslystnad leder intressena på villospår och försvagar överhuvud den ideella ambitionen. Detta gäller under hela livet, men särskilt under unga år, då de andliga intressena skola mogna och lätt kunna hindras i sin utveckling. Sexuell avhållsamhet innebär icke heller någon väsentlig svårighet, om det icke tutas i de unga att avhållsamhet är onaturlig, hälsovådlig, ett krav som de äldre hitta på för att bevara sin överhöghet.» («Etiska problem» s. 168 f.)

En stark inriktning på det sexuella gör människan självupptagen och förtränger hennes intressesfär. Å andra sidan är hela personlighetens inriktning på andliga, kulturella och allmänmänskliga intressen en faktor av väsentlig betydelse för att främja en sund och riktig livsföring på varje område, även det sexuella. *Hur* man lever, och vad man lever *för* — dessa två spörs-

mål ha ett djupt inre samband. Allra minst får skolan förbise detta.

Det saknar icke intresse att ge akt på det mest gigantiska experiment i s. k. fri kärlek, som historien känner. Efter revolutionen 1917 gjorde man i Sovjet rent hus med den vedertagna äktenskaps- och sexualmoralen. Efter omätligt lidande i den uppkomna sexualanarkins spår har man nödgats slå in på en annan väg. Familjelagstiftningen ändrades således helt och hållet 1936 med stränga krav på makarnas ansvar för varandra och sina barn. Sexuell löslighet fördömes numera allmänt som omoralisk.

Översexualisering av samhällsmiljön har i allmänhetens medvetande givit sexualfrågan dimensioner som icke äro sakligt be-
tingade. Skolan skall reducera den till rätta dimensioner. Så sker när denna fråga insättes i sitt naturliga sammanhang genom att ställas i riktig etisk och psykologisk belysning i anslutning till ovan framförda synpunkter.

Uttrycket »sexualundervisning» är så-
lunda ej lyckligt valt utan bör ersättas
med exempelvis »familjekunskap». Sexu-
aldriftens centrala uppgift i livssamman-
hanget är släktets fortplantning. Förhål-
landet far-mor-barn är biologiskt oåter-
kalleligt och innesluter förpliktelse för
människan såsom en medveten och ansva-
rig varelse. Barnet har rätt till far och mor
och till just sin egen far och mor. Här är
den naturgivna grunden för äktenskapet
såsom den enda normala ramen för sexuell
gemenskap. I samma riktning pekar, så-
som redan antytts, kärlekens personliga
natur, som gör sexuell umgänge utan
livsgemenskap och fullt ömsesidigt an-
svarstagande till en kränkning av män-
niskovärdet. Genom att för varje stadium
ha familjens roll i samhällets och den en-
skildes liv såsom bakgrund får skolans un-
dervisning i sexuella frågor sitt rätta och
naturliga sammanhang, som utan många
ord kan låta storheten, rikedomen och an-
svaret i två människors kärlek framstå i
riktig och klar belysning och låta de etiska

konsekvenserna för handlandet framstå med sin inneboende självklarhet.

Att i skolan undervisa i preventivmedelsteknik är medicinskt, pedagogiskt och moraliskt felaktigt, därför att det knappast kan undgå att hos eleverna väcka föreställningen, att skolan skulle kunna acceptera utomäktenskapliga förbindelser. Vederhäftig sådan upplysning kan vid behov utan svårighet erhållas genom läkare. Däremot kan det vara gagneligt att i lämpligt sammanhang upplysa om det faktum, att det icke finnes något annat medicinskt tillförlitligt skydd mot graviditet eller venerisk smitta än avhållsamhet.

Den roll som det sexuella för närvarande spelar i den offentliga debatten, i tidningar och tidskrifter — icke blott de rent pornografiska — i litteratur, teater, film, radio och TV, är onaturlig och skadlig. Den är, i varje fall till avsevärd del, en följd av och på samma gång en del av en ofta grov, stundom skickligt subtil sex-

propaganda, bakom vilken stå flerahanda intressen, säkerligen icke minst ekonomiska. Verkningarna drabba hela nationen och framför allt ungdomen.

Psykologer av facket, som undersökt barns och ungas upplevelse av film, ha betecknat biografen såsom varande, jämte hem och skola, »den tredje stormakten i barnens uppfostran». De ha funnit att biografens inflytande på deras sexuella utveckling är starkt, och att olämpliga filmer kunna vara bidragande faktorer vid antisocialt och även kriminellt beteende. (Fritz Stückrath und Georg Schottmayer, *Psychologie des Filmerlebens in Kindheit und Jugend*, Hamburg 1955.)

Det är först och sist medborgarnas egen hållning som bestämmer, hur långt utvecklingen skall gå. Skolan bör bibringa eleverna insikten om arten av den psykiska påverkan som sexpropagandan utsätter dem för, söka hjälpa dem till en självständig och kritisk hållning samt giva dem en syn på huru de såsom medborgare kunna

medverka till att skapa ett sundare samhälle.

Erfarenheten visar att legala åtgärder för att stävja sådan nedbrytande verksamhet som sexpropagandan ha ganska begränsade möjligheter. Något slags renhållning ordnas likväl och måste ordnas av varje kultursamhälle. Så allvarligt som läget med sin tendens att förvärras är i vårt land, är det påkallat att undersöka, dels huruvida gällande laga bestämmelser äro ändamålsenliga eller tarva översyn, dels huruvida tillämpningen av de bestämmelser som finnas är tillfredsställande. Mycket av det som främjar översexualiseringen rubriceras som konst och synes därmed i mångas ögon vara fritaget från varje moralisk bedömning. Biografbyrån får enligt gällande instruktion »ej godkänna film eller del av film, vars förevi-sande på grund av det sätt, varpå händelserna skildras, och det sammanhang, vari de förekomma, kan verka förråande eller skadligt upphetsande eller förleda till brott». Ett skådespel kan, trots höga

konstnärliga kvaliteter eller just genom dessa egenskaper verka förledande och »skadligt upphetsande». Självfallet är konsten lika litet som någon annan mänsklig verksamhet fritagen från socialt och moraliskt ansvar. Det bör prövas, huru den anförda bestämmelsen tillämpas och bör tillämpas. — Då biografens roll numera i växande grad delas av TV, har dennas programledning ett ansvar, som bör till sin juridiska innebörd utredas och bestämmas.

Vidare bör utrönas, på vad sätt man i andra kulturländer söker komma tillrätta med ifrågavarande missförhållanden, och vad som därav kan läras.

På grund av rådande för den allmänna folkhälsan vådliga läge få vi, under hänvisning till vad ovan framförts, härmed i underdånighet hemställa, det täcktes Eders Kunglig Majestät

dels, efter nödig utredning, vidtaga åtgärder i syfte att kraftigt förstärka skolans karaktärsfostrande verksamhet, varvid beaktas,

att denna verksamhet förutsätter klara besked om rätt och orätt, varför den ovan påtalade, till misstolkning inbjudande oklarheten i författningarna bör undanröjas,

att upprätthållandet av allmän disciplin och av skolans auktoritet — och därmed indirekt samhällets — är ett skydd och stöd, som de unga icke få berövas, och på samma gång ett viktigt samhällsintresse,

att skolan, som numera lägger beslag på så väsentlig del av de ungas tid, intresse och arbete, icke kan eller får fränsäga sig att jämte hem och målsmän taga ansvar jämväl för elevernas privatliv, och

att, vad särskilt angår det sexuella området, all undervisning och fostran skall hava som förutsättning det faktum, att det monogama äktenskapet, inriktat på livslång gemenskap med makarnas ansvar för varandra och samfälliga ansvar för barnen, är den naturliga livsordningen, motsvarar människans värdighet och samhällets bästa och därför är den enda nor-

mala ramen för sexuell gemenskap, och att utomäktenskapligt sexuellt umgänge är från medicinsk och mentalhygienisk synpunkt icke ofarligt, från personlighetens synpunkt neddragande och från social och nationell synpunkt skadligt, samt att avhållsamhet på intet sätt skadar hälsan, men tvärtom kan bidra till att ge personligheten den inre fasthet som kräves för att nå stora mål,

dels låta utreda, huruvida och på vad sätt samhället kan och bör förstärka sin reaktion mot de krafter som av skilda skäl, icke minst vinningslystnad, i press, film, teater, radio och TV m. m. främja den pågående översexualiseringen, förvirra känslan för vad som är rätt och sunt, bereda särskilt ungdomen ökade svårigheter och undergräva vad samhället med enorma kostnader söker bygga upp;

samt vidtaga de åtgärder vartill sådan utredning kan föranleda.

